

29.10.2024

73/00.04.02/2023

Arviomuistio
sähköpotkulautailun ja
mikroliikkumisen
ratkaisu- ja
sääntelyvaihtoehdoista

Liikenne- ja viestintäministeriö

Lausuntopyyntö 22.10.2024

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/26458/2023

Lausunto annettu Lausuntopalvelu.fi:ssä

Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle mikroliikkumista koskevaksi lainsäädännöksi

Liikenne- ja viestintäministeriö on lähettänyt HSL:lle lausuntopyynnön 22.10.2024.

HSL kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä mikroliikkumista koskevaksi lainsäädännöksi. HSL lausuu asiasta seuraavalla tavalla:

Esityksen tavoitteet

Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä (HSL) kannattaa hallituksen esitystä mikroliikkumista koskevan lainsäädännön uudistamisesta. Luonnos hallituksen esitykseksi on erittäin kannatettava ja vastaa siihen muutostarpeeseen, jota Helsingin seudun kunnat ovat esittäneet. Luonnoksessa on tunnistettu hyvin nykyisestä lainsäädännöstä johtuvat haasteet hallita markkinaehtoisista mikroliikkumispalveluista aiheutuvia ongelmia. Esitetyt ratkaisut mahdollistavat kaupungeille paremmat keinot puuttua haasteisiin. Mikroliikkumispalveluja tarjoavia palveluntuottajia sitova lainsäädäntö on ainoa keino, jolla mikroliikkumispalvelut voivat kestävästi jatkaa toimintaansa. Tällä hetkellä Helsingin seudun kunnat ovat joutuneet neuvottelemaan operaattoreiden kanssa vapaaehtoisuuteen perustuen. Yhteisesti sovittuja sääntöjä on kyseenalaistettu ja jatkuva neuvottelu usean eri toimijan kanssa on ollut työlästä.

Mikroliikennelupa

Hallituksen esityksessä on ehdotettu uutta järjestelmää, jossa yhteiskäyttöisten kevyiden sähköajoneuvojen tai polkupyörien vuokralle tarjoaminen kunnan hallinnoimalla alueella edellyttäisi voimassa olevaa mikroliikennelupaa, jonka kunta myöntää palveluntarjoajille (liikennepalvelulain 18 b § 1 momentti). Esitetty mikroliikennelupa on HSL:n näkökulmasta kannatettava muutos liikenteen palveluista annettuun lakiin. Luvanvaraisuus antaa kunnille mahdollisuuden määritellä kunnassa toimintaa harjoittaville yrityksille sitovat lupaehdot mikroliikkumisajoneuvojen käyttöön.

Esityksen 18 b §:n 2 momentin mukaan kunta ei kuitenkaan tarvitsisi mikroliikennelupaa 1 momentissa mainittujen yhteiskäyttöisten ajoneuvojen vuokralle tarjoamiseen hallinnoimallaan alueella. HSL pitää kannattavana, että kunnan ei tarvitsisi hakea mikroliikennelupaa itseltään.

HSL:n näkemyksen mukaan uusi mikroliikkumislainsäädäntö ei saisi kuitenkaan kohtuuttomasti rajoittaa kuntien tarjoaman kaupunkipyöräpalvelun käyttöä. Hallituksen esityksen 18 e §:ssä on todettu, että vaikka kunta ei olekaan velvollinen hakemaan mikroliikennelupaa hallinnoimansa alueen käyttöön, on kunnan noudatettava toiminnassaan samoja lupaehtoja, joita palveluntarjoajille on asetettu liikennepalvelulain uuden 18 e §:n perusteella. Hallituksen esityksessä todetaan, että liikenneturvallisuuden tai liikenteen

esteettömyyden parantamiseksi asetetut ehdot ovat sellaisia, joita jokaisen palveluntarjoajan on yhtäläisesti noudatettava, vaikka kyseessä olisi kunnan tuottama palvelu. Siten ehdotuksen mukaiset rajoitukset koskisivat samalla tavalla niin kuntien tarjoamia kaupunkipyöriä kuin esimerkiksi yksityisten yritysten tarjoamia polkupyöriä ja sähköpotkulautoja. Ajoneuvojen käyttöä koskevat lupaehdot voisivat lisäksi pitää sisällään esimerkiksi ajoneuvojen käyttöaikoihin liittyviä lupaehtoja. Käyttöaikoihin liittyvillä lupaehdoilla kunta voisi vaikuttaa ajoneuvojen käyttöön esimerkiksi viikonloppuisin ja talvisin liikenneturvallisuuden parantamiseksi. Lisäksi lupaehdot koskevat esimerkiksi mahdollisuutta kieltää ajoneuvojen käyttö yöaikaan.

HSL katsoo, ettei ole perusteltua mahdollistaa kunnan tarjoaman palvelun käytön rajoittamista. Ehdotuksella pyritään vähentämään liikenneturvallisuuden ja esteettömyyden haittoja, joita on aiheutunut lähinnä markkinaehtoisten toimijoiden sähköpotkulautapalveluista. HSL:n jäsenkuntien tarjoamien kaupunkipyörien kohdalla ei kuitenkaan ole ollut onnettomuuksia lähes ollenkaan. Lisäksi kunnilla voi olla tavoitteena kehittää kaupunkipyöräpalvelua siten, että kaupunkipyöriä olisi mahdollista käyttää ympärivuotisesti. Osa HSL:n alueen matkustajista käyttää kaupunkipyörää toisen julkisen kulkuneuvon saavuttamiseksi myös yöaikaan. Siksi kellon- tai vuodenaikaan sidottuja rajoituksia ei olisi kannatettavaa soveltaa kuntien tarjoamien kaupunkipyörien kohdalla.

Hallituksen esityksen 18 e §:ssä määrätään myös ajoneuvojen lukumäärän mahdollisesta rajoittamisesta. Esityksen mukaan ajoneuvojen lukumääriä koskevat lupaehdot voisivat pitää sisällään kunnan hallinnoimalla alueella vuokralle tarjottavien ajoneuvojen lukumäärän rajoittamista. Kunnan alueelle voitaisiin määritellä yhteiskäyttöisten ajoneuvojen enimmäismäärä, jonka perusteella kunta antaisi jokaiselle palveluntarjoajalle mahdollisuuden sijoittaa yhtä suuren määrän ajoneuvoja kunnan katutilaan. HSL katsoo, että tämä rajoitus ei saa kuitenkaan koskea kunnan hankkimaa palvelua. Tällöin voi tulla vastaan tilanteita, joissa tietty palveluntarjoaja esimerkiksi toteuttaa sekä kunnan hankkimaa julkista palvelua että yksityisesti tarjottavaa polkupyörä- tai sähköpotkulautapalvelua. Jos mikroliikenneluvassa määritetään tietylle toimijalle tarjottavien ajoneuvojen enimmäismäärä, silloin se voi rajoittaa sitä, kuinka monta ajoneuvoa ko. toimija voi tarjota kuntien hankkimaan palveluun, jos sillä on jo tarjolla enimmäismäärä ajoneuvoja yksityisesti tarjottavana palveluna.

Lisäksi on otettava huomioon, että kunnan hankkimat palvelut kilpailutetaan julkisessa hankintamenettelyssä. Ajoneuvojen tarpeellinen määrä arvioidaan kussakin kunnassa erikseen ennen hankintamenettelyä. Ajoneuvojen pysäköintitavat ja -alueet myös määritetään ennen kilpailutuksen käynnistämistä kuntien päätöksentekomenettelyissä. Kunnat arvioivat ennen jokaista kilpailutusta, kuinka monta ajoneuvoa kilpailutettavalle sopimuskaudelle tarvitaan ja määrä saattaa muuttua eri sopimuskausilla. Ajoneuvojen tarvittava määrä voi siten vaihdella, joten ajoneuvomäärien rajoitukset saattaisivat tehdä esimerkiksi seudullisen kaupunkipyöräjärjestelmän kehittämistä hankalampaa. Tällä hetkellä kaupunkipyörät ovat merkittävä osa HSL:n alueen julkista liikennettä ja niillä on olennainen rooli muun joukkoliikenteen saavutettavuudessa. Siten HSL ei pidä kannattavana sitä, että ajoneuvomäärien rajoitukset koskisivat kuntien tarjoamia palveluja.

HSL katsoo, että kunnilla tulisi olla mahdollisuus halutessaan kilpailuttaa kunnan alueella toimivat mikroliikkumisoperaattorit samalla tavalla kuin Oslon järjestelmässä. Tällä hetkellä esitys ei mahdollista mikroliikkumisoperaattoreiden kilpailuttamista siten, että kunta voisi rajoittaa operaattoreiden määrää esimerkiksi enintään kolmeen toimijaan. Operaattorien määrän kilpailuttaminen kunnassa olisi HSL:n mielestä hyvä lisä keinovalikoimaan hallita sähköpotkulautojen haittoja kuntien liikennejärjestelmälle ja toisaalta mahdollistaisi entistä saumattomampien matkaketjujen kehittämisen mikroliikkumisen ja perinteisen joukkoliikenteen kesken. Tällaisen kilpailuttamisen mahdollistamista niiden kuntien osalta, jotka haluavat kytkeä markkinaehtoisia palveluita julkisesti rahoitettuun liikennejärjestelmään, toivoisimme vielä harkittavan.

Pysäköintiä joukkoliikenteen pysäkeillä ja terminaaleissa tulee jatkossa voida rajoittaa elektronisin keinoin. Tämä parantaa joukkoliikenteen turvallisuutta ja varmistaa, että esteettömyyden kannalta tärkeät väylät pysyvät vapaasti käytettävissä. Pysäköintirajoitukset ehkäisevät tilapäisiä ja pysyviä esteitä, jotka voivat haitata linja-autojen ja muiden julkisten liikennevälineiden pääsyä pysäkeille ja terminaaleihin. Tämä tukee matkustajien turvallista ja sujuvaa liikkumista. Elektroniset rajoitukset ovat erityisen tärkeitä esteettömyyden kannalta, varsinkin henkilöille, joilla on liikkumis- tai toimintarajoitteita. Pysäkkien ja terminaalien esteettömyyden takaaminen on välttämätöntä, jotta kaikki matkustajat voivat käyttää joukkoliikennettä yhdenvertaisesti.

Mikroliikennepalveluja tarjoavia yrityksiä tulee voida velvoittaa rajoittamaan pysäköintiä teknisin toimenpitein siten, että esteettömyyden erityistason alueilla ei olisi mahdollista pysäköidä sähköpotkualautoja tai polkupyöriä. Tällaisia paikkoja ovat joukkoliikenteen pysäkit, joukkoliikenteen terminaalit, matkakeskukset, rautatieasemat ja junalaiturit.

Promilleraja

HSL kannattaa esitettyä 0,5 promillerajaa ajettaessa moottorilla varustetulla polkupyörällä tai kevyellä sähköajoneuvolla. Esityksessä on perusteltu hyvin promillerajan käyttöönottoa ja käsitelty sen positiivisia vaikutuksia liikenneturvallisuuteen. Myös liikennevirhemaksuihin ja päihtyneenä ajon estämiseen ja valvontamahdollisuuksien parantamiseen liittyvät esitykset ovat kannatettavia.

Ajoneuvolain soveltamisala

HSL pitää kannatettavana muutosta, jonka perusteella yhtenäistettäisiin sähköpotkulautamallisten ajoneuvojen ja liikkumisvälineiden liikennesäännöt siten, että jatkossa kaikkiin sähköpotkulautamallisiin ajoneuvoihin ja liikkumisvälineisiin sovellettaisiin polkupyöräilijän liikennesääntöjä. Muutoksen myötä kevyeksi sähköajoneuvoksi katsottaisiin kaikki sellaiset sähköajoneuvot, joiden rakenteellinen nopeus on 7–25 kilometriä tunnissa, ja jotka eivät ole liikkumisesteisten henkilöiden käyttöön tarkoitettuja. Uudet säännöt selkeyttäisivät liikennesääntöjä ja parantaisivat turvallisuutta.

Muita huomioita esitysluonnoksesta

Hallituksen esityksessä todetaan, että onnettomuustilastoissa ei ole aikaisemmin eritelty sähköpotkualautoilla tapahtuneita onnettomuuksia muista kulkuneuvoista. Tilastointitapaa olisi tärkeää muuttaa, jotta voisimme arvioida myös tulevan mikroliikennelainsäädännön vaikuttavuutta.

Helsingin seudun kunnat on tärkeää pitää mukana lainvalmistelun viimeistelyvaiheessa, jotta ne pystyvät valmistella ennakoiden mikroliikennelupahtojen hyväksymistä kesäkaudelle 2025.

Lisätietoja lausunnosta antaa sopimuspäällikkö Trinkka Jusufi (trinka.jusufi@hsl.fi).

Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä (HSL)

Vesa Silfver
vs. toimitusjohtaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä
31.10.2024. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa HSL:n kirjaamosta.